

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СТОЯНОВ ГЕРМАН СЕРГІЙОВИЧ

УДК [336.76:658.168.5](477)(043.3)

**УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ
КРЕДИТНИХ СПЛОК УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор *Єлісєєва Оксана Костянтинівна*, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, завідувач кафедри статистики, обліку та економічної інформатики.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор *Абакуменко Ольга Вікторівна*, Чернігівський національний технологічний університет, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

кандидат економічних наук *Роєнко Вікторія Володимирівна*, Навчально-науковий інститут бізнес-технологій “УАБС” СумДУ, доцент кафедри економічної кібернетики.

Захист дисертації відбудеться 28 грудня 2016 р. о ___ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.06 у Сумському державному університеті за адресою: 40000, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий 28 листопада 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

А. О. Бойко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Кризові явища у банківському секторі України призвели до зменшення обсягів кредитування приватного сектору економіки, масового відтоку депозитів громадян, девальвації національної валюти тощо. За цих умов ще більш зростає роль кредитних спілок (КС), які переважним чином зорієнтовані на задоволення нагальних соціальних потреб населення шляхом надання комплексу кредитно-депозитних послуг на взаємовигідних умовах членам КС. Проте на сьогодні суспільство недостатньо проінформоване щодо діяльності КС, оскільки їх розповсюдження носить в основному регіональний характер. Крім того, КС не виступають тими фінансовими інститутами, діяльність яких є прозорою та дієвою з точки зору надання кредитних та ощадних послуг клієнтам. Отже, на сучасному етапі розвитку економіки України необхідності набуває якісно новий підхід до формування теоретико-методологічних рекомендацій розвитку КС, які створили б фінансовий базис ефективного задоволення потреб населення та суб'єктів господарювання в умовах кризи.

Теоретичні положення та методологічні засади розвитку КС відображені у роботах таких вітчизняних дослідників, як О. Абакуменко, М. Білий, І. Витанович, З. Васильченко, В. Гончаренко, А. Єпіфанов, Л. Ільченко-Сюйва, С. Клименко, П. Козинець, Р. Коцовська, Б. Лешчишин, С. Леонов, М. Малік, В. Марочко, А. Морозов, Л. Негребецька, О. Овчиннікова, А. Оленчик, А. Пантелеймоненко, А. Пожар, К. Пожитнов, В. Роєнко, Р. Руська, І. Сало, О. Фарат та інші. Значну увагу питанням розвитку КС та підходів до їх регулювання приділяють у своїх працях також російські та інші зарубіжні дослідники, такі як: Д. Адамі, А. Анциферов, Б. Бухвальд, К. Вахітов, А. Дежарден, Е. Делан, М. Лур'є, Ж. Матука, М. Сарджент, У. Стеджер, У. Райффайзен, Х. Шульце-Деліч, М. Шкляр, Уоткінс, Р. Якобсон та інші.

Високо оцінюючи існуючі наукові здобутки, слід наголосити, що подальшого дослідження потребують питання, пов'язані із уточненням теоретичних засад розвитку КС у контексті їхнього впливу на ринок фінансових послуг в цілому, а також із розробленням практичних рекомендацій щодо удосконалення засад їх фінансової стабільності та підвищення ефективності діяльності КС. Усе це обумовлює актуальність теми дослідження, визначає його об'єкт, предмет, мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота узгоджується з основними напрямками наукових досліджень Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара та Сумського державного університету як складова частина науково-дослідних тем: “Розробка організаційно-економічного механізму функціонування суб'єктів господарювання, галузей та регіонів України у контексті сталого розвитку” (номер державної реєстрації 0113U002059); “Методологія регіонального економічного розвитку” (номер державної реєстрації 0102U000369); “Формування механізму ефективного регулювання та управління економічною діяльністю підприємств” (номер державної реєстрації 0113U007514) та “Сучасні технології фінансово-

банківської діяльності в Україні” (номер державної реєстрації 0102U006965). У межах даних тем запропоновано науково-методичні підходи до визначення сучасного стану моделювання формату діяльності КС, прогнозування шляхів розвитку КС, методичні засади підвищення фінансової стійкості КС та інструментарій діагностики напрямів механізму розвитку КС.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичного підґрунтя та розробка науково-методичних і практичних рекомендацій щодо формування механізму розвитку КС.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких завдань:

- узагальнити теоретичні положення до визначення сутності, типологізації та принципів діяльності КС;
- проаналізувати процеси розвитку вітчизняних КС, встановити основні їх закономірності та дослідити зарубіжний досвід функціонування КС;
- розвинути методичні засади формування ресурсної бази КС;
- поглибити науково-методичні засади оцінювання стану розвитку КС;
- обґрунтувати методичні засади вибору моделі розвитку КС та сформуванню відповідний механізм;
- розвинути методичні засади системно-аналітичного забезпечення прогнозу розвитку КС;
- розробити науково-методичний підхід до прогнозування сценарію розвитку кредитних спілок;
- удосконалити методичний інструментарій системи прийняття кредитних рішень КС.

Об’єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі забезпечення розвитку КС на ринку фінансових послуг.

Предметом дослідження є науково-методичні засади, теоретичні аспекти та практичні рекомендації щодо удосконалення механізму розвитку КС.

Методи дослідження. Теоретичну й методологічну основу наукового дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії, теорії кредитної кооперації, організації діяльності КС, наукові праці, присвячені проблемам розвитку кредитної кооперації та КС.

У процесі дослідження дисертантом використано наступні методи наукового дослідження: наукова абстракція, структурно-декомпозиційний, індукція та дедукція – при обґрунтуванні теоретичних основ діяльності КС та класифікації КС за рангом; аналіз та синтез – при висвітленні основних суперечностей розвитку КС в умовах економічної кризи; інструментарій причинно-наслідкового зв’язку – при виявленні передумов розвитку або занепаду КС; системний, порівняльний, історико-логічний – при виявленні особливостей еволюційного розвитку кредитної кооперації у різні періоди; метод аналогій – при побудові перспективних для українських умов видів кредитної кооперації; графічний метод – при наочному відображенні діяльності та фінансового стану КС; метод SWOT-аналізу – при висвітленні сильних та слабких сторін кредитно-кооперативного руху в Україні; метод експертних оцінок – при дослідженні

процесів формування ієрархічної структури КС; метод приписування балів – при нормалізації показників характеристики ефективності діяльності КС; метод модифікованої першої головної компоненти – при визначенні пріоритетності груп показників, що формують інтегральний показник ефективності діяльності КС; метод адитивної згортки – при формуванні інтегрального показника ефективності діяльності КС.

Інформаційно-фактологічною базою дисертації є законодавчі акти та нормативні документи України, які регламентують діяльність небанківських фінансово-кредитних установ в Україні, статистичні дані, аналітичні огляди та звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України, дані статистичних річних звітів, фінансова звітність КС, наукові публікації та монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних фахівців з питань розвитку діяльності КС.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні існуючих та обґрунтуванні ряду нових науково-методичних підходів до оцінювання рівня розвитку КС, прогнозування їх діяльності та удосконалення механізму функціонування КС.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

вперше:

- запропоновано науково-методичний підхід до формування прогнозних сценаріїв розвитку КС (оптимістичний, оптимістично-песимістичний, песимістично-оптимістичний, песимістичний) на базі розрахунку узагальнюючого показника ефективності їх діяльності з використанням трьохперіодної триноміальної моделі. Це дозволяє розробити раціональні тактичні та стратегічні рішення можливих альтернатив розвитку КС;

удосконалено:

- науково-методичний підхід до комплексного оцінювання рівня розвитку КС за допомогою виділення збалансованої системи вибіркового показників, що дає змогу: по-перше, оцінити реальний фінансово-економічний стан КС, побудувати їх рейтинг та здійснити ранжування КС, враховуючи особливості зовнішнього та внутрішнього середовищ їх функціонування; по-друге, виявити проблемні зони фінансового забезпечення розвитку КС та ідентифікувати запас їх фінансової стійкості;
- методичні засади формування ресурсної бази КС за рахунок здійснення юридичними особами цільових внесків в їх статутний капітал та одночасної участі у реалізації проектів при посередництві КС. Даний механізм, з одного боку, дозволить розширити ресурсну базу КС та збільшити показники їх діяльності (комісійні доходи, обсяг активів, клієнтська база тощо), а з іншого боку, забезпечить прибутковість цільового фінансування юридичних осіб – інвесторів;
- науково-методичний підхід до обґрунтування вибору стратегії розвитку КС відповідно до типу, спеціалізації, моделі функціонування на ринку фінансових послуг, що дозволить підвищити рівень розвитку КС, систематизувати тактичні та стратегічні цілі їх діяльності, врахувати фінансові можливості КС

(залучення ресурсів, проведення кредитних операцій) задля підвищення ефективності їх діяльності у майбутньому;

- модель кредитної фабрики для КС, яка передбачає формування та використання вхідної клієнтської інформації у циклі послідовних процесів комплектування, обліку, обробки, розміщення, зберігання, оцінювання, актуалізації, аналізу інформації та подальшого прийняття кредитного рішення стосовно умов та варіантів співпраці з клієнтами цих установ.

набули подальшого розвитку:

- визначення сутності поняття “кредитна спілка” як відкритого кооперативного ресурсного центру, який створюється переважно підприємцями – фізичними особами та представниками приватних господарств роздрібно та малого бізнесу на добровільних засадах з метою отримання широкого спектру персоніфікованих фінансових послуг за рахунок об’єднаних грошових внесків, функціонує на принципах довгостроковості, колективного управління, беззбитковості та узгодження економічних інтересів учасників при мінімальному рівні комерційної маржі;
- типологізація КС шляхом виділення нового типу КС – “роздрібно-прибуткового”, який відрізняється від існуючих низьким рівнем можливості членів КС впливати на прийняття управлінських рішень, переважною орієнтацією КС на отримання прибутку, широкою розгалуженістю філіальної мережі, низьким рівнем персоніфікації послуг, високим рівнем стандартизації процесів та продуктів, системною моделлю розвитку на ринку фінансових послуг.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає у використанні науково-методичних положень та практичних рекомендацій у діяльності вітчизняних КС при удосконаленні напрямів діяльності та імплементації комплексних рішень у розвиток небанківської фінансової установи.

Висновки та рекомендації дисертанта щодо визначення оцінки стану розвитку та вдосконалення стратегічного управління впроваджено в діяльність КС “Центральна” (довідка від 20.05.2014 № 14); щодо технології прийняття кредитних рішень та особливостей скорингу при розгляді кредитних заявок потенційним позичальникам для КС – у діяльність “Повного товариства ЛОМБАРД “Ю і К” (довідка від 04.03.2014 № 27/14); щодо застосування динамічної стохастичної імітаційної моделі прогнозу розвитку КС – у діяльність КС “СОЦІУМ” (довідка від 16.01.2014 № 154/37); щодо методики оцінки конкурентоспроможності фінансової установи – у діяльність Дніпропетровської регіональної дирекції ПАТ АБ “УКРГАЗБАНК” (довідка від 27.01.2014 № 82-01); щодо методики залучення ресурсів за рахунок цільових внесків інвесторів і диверсифікацію наповнення портфеля пасивів фінансової установи – у діяльність Дніпропетровського регіонального управління АТ “Сбербанк” (довідка від 12.02.2014 № 244/7).

Одержані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара при викладанні дисциплін “Стратегічний аналіз”, “Прогнозування соціально-економічних процесів”, “Економіко-математичні моделі в економіці” (акт від 03.11.2015).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеною науковою роботою. Наукові положення, висновки, рекомендації і розробки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно і відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах особистого внеску.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідались, обговорювались та отримали схвальну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: Міжнародна науково-практична конференція “Стратегія реформування фінансової системи України” (м. Київ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Фінансові аспекти розвитку економіки: теорія, методологія, практика” (м. Київ, 2014 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція “Застосування наукових новинок – 2013” (м. Прага, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні тенденції розвитку методології в статистиці, обліку та аналізі економічних процесів” (м. Дніпропетровськ, 2013 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція “Західне партнерство” (м. Пшемисль, 2013 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція “Динамика в сучасній науці” (м. Софія, 2013 р.); IX Міжнародна науково-практична конференція “Наука: Теорія і Практика – 2013” (м. Пшемисль, 2013 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 20 наукових праць загальним обсягом 7,27 друк. арк., з яких особисто автору належить 7,04 друк. арк., у тому числі: розділи у 2 окремих колективних монографіях, 8 статей у наукових фахових виданнях України (з них: 6 – у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах, 1 – в електронному виданні), 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 2 статті в інших виданнях, 7 публікацій у збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації складає 289 сторінок, у тому числі 237 сторінок основного тексту, 37 таблиць, 46 рисунків, 6 додатків та список використаних джерел з 267 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі “**Теоретичні засади функціонування та розвитку кредитних спілок**” визначено сутність КС, типи та принципи їх діяльності; узагальнено світовий та вітчизняний досвід діяльності КС; обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення процесу формування ресурсної бази КС.

Систематизація наукових підходів до визначення поняття КС дозволяє стверджувати, що в кожному з них увага науковців зосереджується на класичних характеристиках діяльності КС: участь переважно фізичних осіб, обмеженість входження нових учасників, консервативність стратегій розвитку, вузько-критеріальність об’єднання членів КС (за територією, професійною спрямованістю та ін.) тощо. В сучасних умовах функціонування економіки, зокрема

орієнтації на розвиток малого та середнього бізнесу і поширення фінансових послуг, цілі та напрямки діяльності КС потребують відповідного перегляду і трансформації. Зважаючи на це, автором запропоновано під КС розглядати відкритий ресурсний центр, який створюється переважно підприємцями – фізичними особами та представниками приватних підприємств роздрібно-малого бізнесу на добровільних засадах з метою отримання широкого спектру персоніфікованих фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків, функціонує на принципах довгостроковості, кооперативного управління, беззбитковості та узгодження економічних інтересів учасників при достатньому рівні комерційної маржі.

Під час дослідження виявлено, що практично всі фінансові послуги КС формуються в результаті замовлення конкретного члена КС, тобто є персоніфікованими, а діяльність сучасних КС спрямована на масштабний вихід на відкритий ринок роздрібно-кредитування з метою охоплення широкомасштабної клієнтської аудиторії.

У процесі аналізу особливостей діяльності КС у розрізі їхньої типології встановлено, що сучасна ситуація щодо стагнації на ринку фінансових послуг потребує введення нового типу КС, який запропоновано назвати роздрібно-прибутковим. КС даного типу мають низький рівень можливості їх членів впливати на прийняття управлінських рішень та низький рівень персоніфікації послуг для клієнтів. За рахунок ефекту масштабу своєї діяльності та покращеної стандартизації послуг КС мають усі шанси забезпечувати значну прибутковість, високу корпоративну культуру, стрімкий розвиток мережі продажів, а також широкі можливості залучати клієнтів в національному масштабі.

За станом на 01.03.2016 в Україні нараховувалося 588 КС, занесених у реєстр Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, які об'єднують більше ніж 1,1 мільйона клієнтів. При цьому 80 % клієнтів ринку фінансових послуг контролюють 123 найбільші КС України, які акумулюють загальні активи в обсязі 2,2 млрд грн., що становить 80,5 % від загальних активів системи КС.

Автором досліджено еволюцію розвитку зарубіжних систем кредитної кооперації на предмет стабільності, прибутковості, розвитку клієнтської та ресурсної баз. Встановлено, що сучасними світовими тенденціями ринку фінансових послуг є консолідація КС задля укрупнення та формування національного бренду, а також провадження більш активної діяльності з широким асортиментом послуг.

На сьогоднішній день зацікавленість юридичних осіб-інвесторів (великих та малих підприємств, фізичних осіб – підприємців) у КС як фінансових посередників є досить слабкою через репутаційні та бюрократичні ризики, які потребують погодження кожної програми фінансування на загальних зборах членів КС. З боку юридичної особи, що збирається опосередковано інвестувати кошти в КС, існує ризик неможливості подальшого контролю виконання проекту, оскільки тривалість скликання зборів акціонерів оголошується за 1–3 місяці.

Для вирішення зазначених проблем необхідною є розробка методичних засад, які б нівелювали існуючі недоліки як для КС, так і для юридичних осіб, які збираються реалізувати проекти за особливим механізмом посередництва КС. Враховуючи це, автором запропоновано функціональну схему участі юридичних осіб у реалізації проектів при посередництві КС, яка передбачає реалізацію наступних процедур та принципів: 1) на загальних зборах акціонерів КС затверджується можливість опосередкованого залучення цільових внесків фізичних осіб та суб'єктів підприємницької діяльності – представників малого і середнього бізнесу, як елемент стратегії розвитку ресурсної бази; 2) КС надається дозвіл для введення делегованих членів інвестора (юридичних осіб), через яких здійснено цільові внески та провадиться подальший контроль за розподілом коштів проекту; 3) встановлюється розмір доходності та дисконту за проектом, який у подальшому реалізується автоматично без додаткових зборів акціонерів; 4) усі учасники забезпечені важелями контролю при здійсненні цільового фінансування; 5) в процесі реалізації схеми усі зацікавлені особи отримують вигоди (рис. 1).

Проведений аналіз структури та динаміки ресурсної бази КС протягом 2005–2015 рр. показав, що найбільший вплив на обсяги активних операцій, здійснених КС, мали залучені кошти населення, які становили понад 60 % усіх фінансових ресурсів КС та скоротились під час кризи з 4,1 млрд грн. у 2008 р. до 1,18 млрд грн. у 2012 р. та 1,05 млрд грн. у 2015 році. Зважаючи на це, автором запропоновано сформуванню науково-методичне забезпечення розширення ресурсної бази КС за рахунок цільових внесків інвесторів на окремі проекти у суміжних галузях, що забезпечить: 1) реалізацію проектів розвитку клієнтської аудиторії та кредитування; 2) відкриття нових точок продажу; 3) виплату дивідендів інвесторам; 4) подальше розширення частки КС на ринку фінансових послуг (рис. 1).

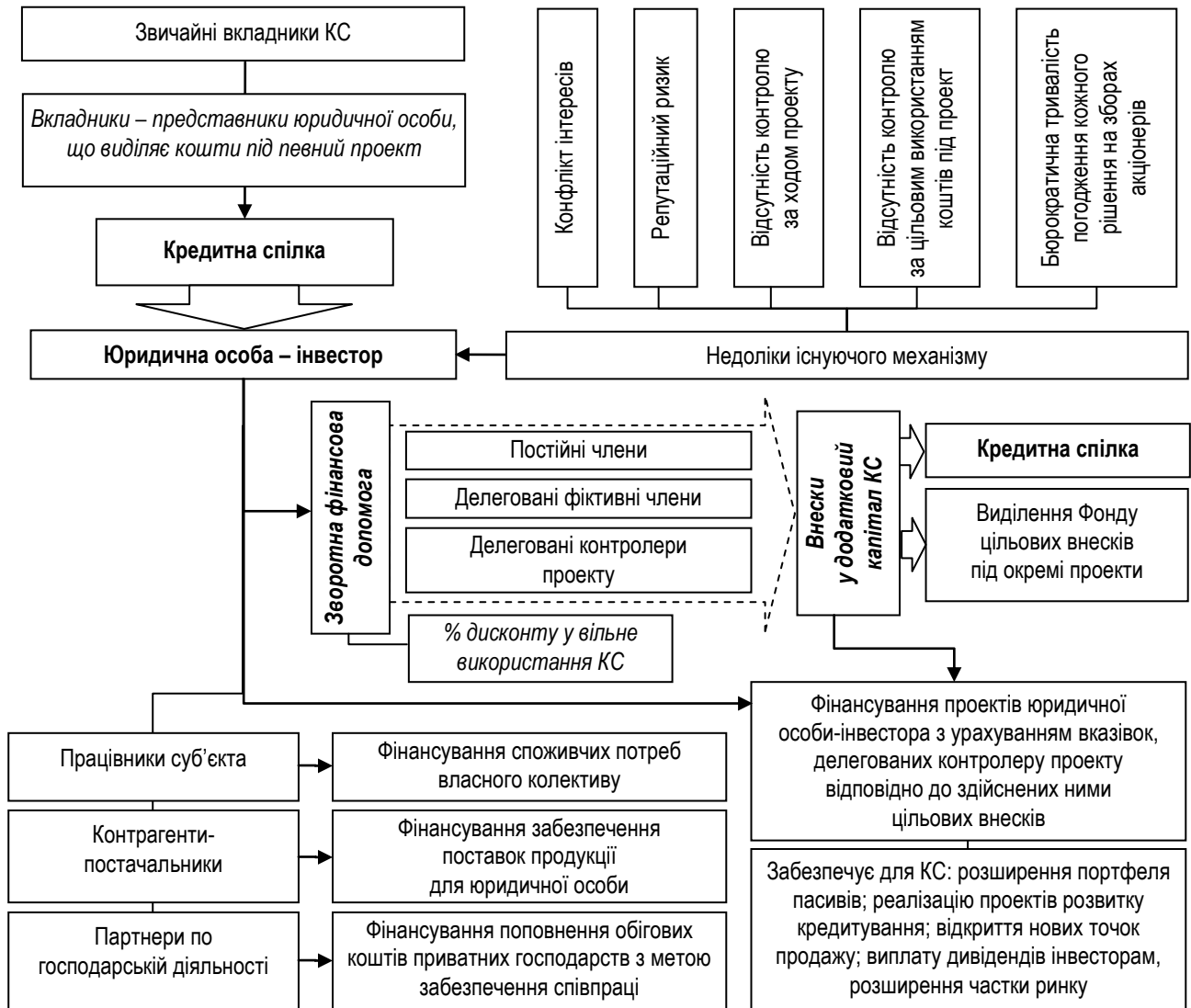
Запропонована функціональна схема фінансування придатна для широкого використання як працівниками інвестора, так і його контрагентами і партнерами за вибіркоким принципом. Даний механізм функціонування КС дає змогу вказаним фінансовим установам отримати комісійний дохід, розширити ресурсну базу та організувати додаткові крос-продажі клієнтському колу інвесторів.

У другому розділі **“Удосконалення методичних засад розвитку кредитних спілок”** досліджено інструментарій діагностики розвитку КС; запропоновано систему показників оцінювання рівня розвитку КС; розроблено науково-методичний підхід до обґрунтування вибору моделі розвитку КС на основі побудови матриці моделей розвитку КС, запропоновано механізм розвитку КС.

Система показників розвитку КС виступає індикатором ефективного управління їх механізмом, і повинна забезпечувати постійне розширення сфер діяльності організації, заміну застарілих інструментів функціонування, а також покращення і удосконалення існуючих підпроцесів у повсякденній роботі КС.

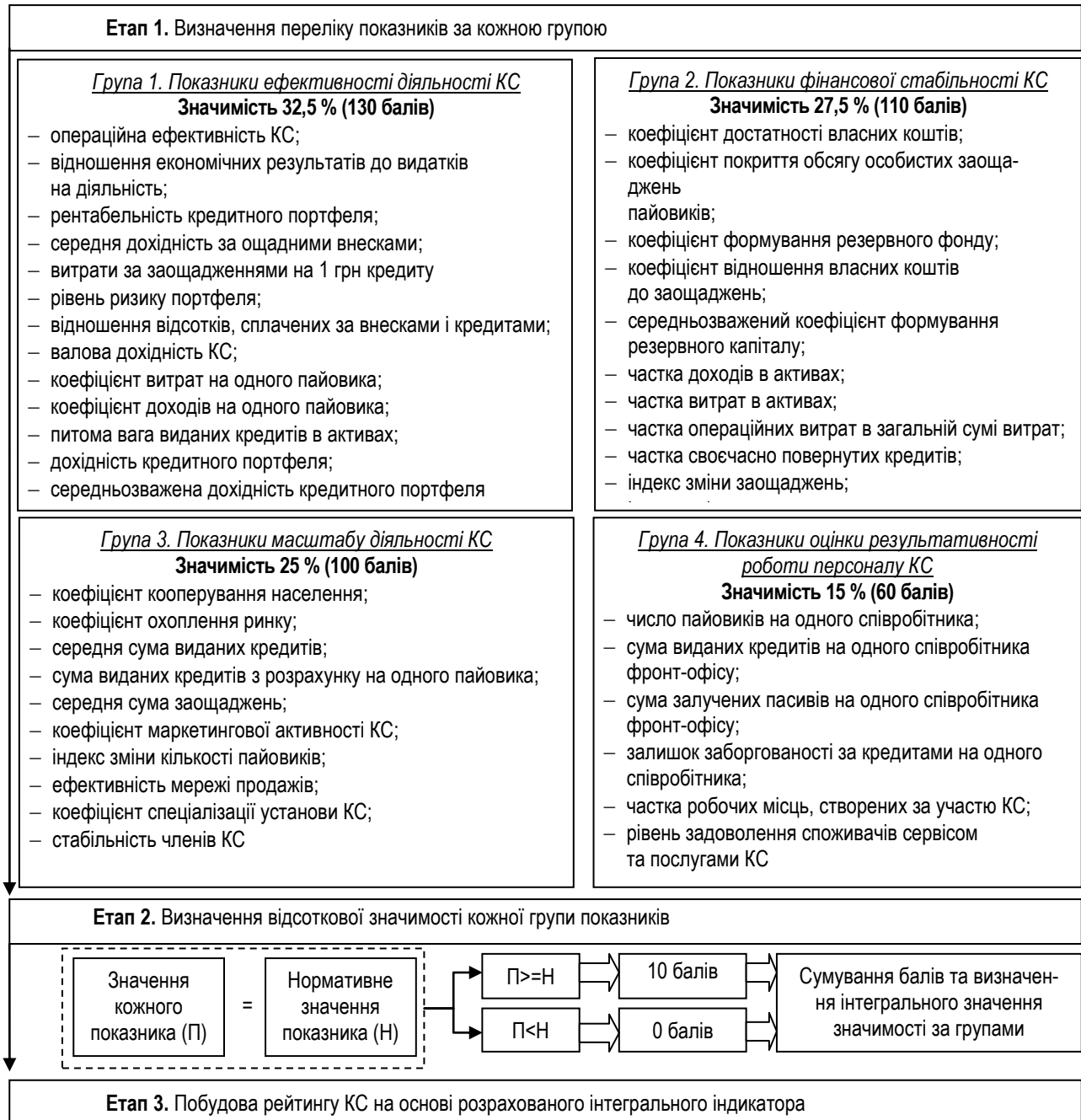
Узагальнення методичної бази оцінювання рівня розвитку КС свідчить про наявність значного переліку показників, що характеризують різні параметри

діяльності КС (якісні та кількісні показники КС), проте не дають комплексної оцінки рівня розвитку КС. Для подолання цього недоліку автором запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання рівня розвитку КС, який передбачає здійснення групування показників різних сфер діяльності та розвитку КС і виділення чотирьох груп критеріїв, до яких віднесено: показники ефективності діяльності КС, показники фінансової стабільності КС, показники масштабу діяльності КС на ринку фінансових послуг, показники оцінки результативності роботи персоналу КС (рис. 2).

Рисунок 1 – Функціональна схема участі юридичних осіб у розширенні ресурсної бази кредитних спілок та реалізації проектів при їх посередництві

Автором висвітлено методичні аспекти та особливості формування моделей розвитку КС, які зумовлені кооперативною природою КС та проявляються у формуванні та використанні фінансових ресурсів, оптимізації власних витрат, інвестуванні тимчасово вільних коштів у покращення технологічних та маркетингових процесів КС, розвитку мережі продажів та розширенні продуктового ряду КС.

Рисунок 2 – Науково-методичний підхід до оцінювання рівня розвитку кредитних спілок

В результаті проведення автором систематизації моделей розвитку КС з'ясувалося, що всі вони розвиваються за чотирма моделями: критичною, сталою, раціональною та системною. Аргументовано, що на сьогоднішній день забезпечувати розвиток та стабільну діяльність КС можливо лише за умови наявності у роботі прибутковості, удосконалення технологічного та матеріально-технічного забезпечення, розвитку мережі продажів, маркетингової складової, що працюватиме на репутацію КС.

Для ефективного управління розвитком та поточною діяльністю КС у роботі розроблено та представлено варіативну матрицю стратегій, що характеризує розвиток КС відповідно до типу, спеціалізації та моделі розвитку одночасно (табл. 1).

Таблиця 1 – Варіативна матриця моделей розвитку кредитних спілок

Характерні ознаки	Найменування моделі розвитку			
	Критична	Стала	Раціональна	Системна
Темп розвитку за заданою моделлю	Обмежений фінансовими ресурсами та часткою ринку	Відсутній	Пришвидшений, скорегований на видатки на розвиток мережі	Постійний в єдиних заданих вимірниках
Рівень контролю клієнтів КС за її діяльністю	Середній прямий	Сильний прямий	Дуже слабкий прямий	Зворотний
Рівень транспарентності КС для споживачів	Середній	Високий	Середній	Високий
Рівень фінансової стійкості КС	Дуже слабкий	Слабкий	Середній	Середній-високий
Рівень професіоналізму співробітників та ефективності організаційної структури КС	Низький	Низький	Середній	Високий
Рівень корпоративної культури	Низький	Низький	Середній	Високий
Рівень набуття сталості бренду установою КС	Низький	Низький	Середній	Високий
Формат точок обслуговування КС	Головний офіс та мережа відділень	Головний офіс або мережа регіональних відділень	Головний офіс та мережа відділень	Загальнонаціональний бренд
Фаза розвитку та прогностичні очікування для КС	Помірна стратегія розвитку, направлена на виживання на ринку з негативним очікуванням	Стратегія на утримання показників з негативним очікуванням	Стратегія розвитку з позитивним очікуванням	Широка стратегія розвитку з позитивним очікуванням
Вихідні дані по видаткам для переходу на іншу модель розвитку КС	Передбачено перехід до раціональної моделі розвитку	Не передбачено	Передбачено перехід до системної моделі розвитку	Передбачено утримання позицій на ринку
Відсоток формування проблемної заборгованості	$30 < X < 70 \%$	До 20 %	$10 < X < 30$	$5 < X < 20$
Формування показників буферних зон (для удосконалення розвитку КС)	Передбачено регулятором у виді персональних обмежень	Не передбачено	Передбачено у бюджеті розвитку установи КС	Є пріоритетом у бюджеті розвитку установи КС
Ознаки, характерні для відповідної моделі розвитку	- неприбуткова діяльність; - відсутність розвитку; - неплатоспроможність; - репутаційні проблеми; - актуальність пошуку інвесторів	- стабільність діяльності; - консерватизм кредитних рішень; - спеціалізація; - обмежені кола клієнтів	- розвиток мережі продавців як передумова формування міжрегіонального бренду; - операційна беззбитковість, яка дозволяє інвестувати в розвиток	- активний розвиток мережі продавців; - формування національного бренду; - висока стандартизація послуг; - механізм кредитної фабрики
Частка на ринку КС даного типу	45 %	25 %	25 %	5 %
Перевати та загрози для клієнтів, які притаманні моделі розвитку КС	- загроза збереження коштів членів КС; - відсутність перспектив розвитку у масштабах ринку; - слабкий сервіс та технології	- стабільність та довіра всередині кола клієнтів; - стагнація та старіння підходів функціонування і сервісу; - можливість злиття	- захищеність інвестицій та можливість становлення в організації, що розвивається; - функціональна повноцінність як члена кредитної установи; - конфігурація "клієнт-сервіс"	- безпека від зловживань при кредитуванні "сумнівних" членів; - комерційна участь у загальнонаціональному формуванні, при повній втраті управлінських рішень
Ієрархія переходу до іншої моделі розвитку та варіанти удосконалення розвитку	Перехід від етапу виживання організації до стабільного функціонування	Перехід до раціоналізації діяльності, покращує розвиток процесів та показників	Перехід до системної організації широкого масштабу на внутрішньому ринку; орієнтири: прибуток та частка ринку	- створення відкритого ресурсного центру, який забезпечуватиме роботу за зразком кооперативного банку; - визнання КС на ринку

Передбачений перехід між моделями розвитку має наступну ієрархію: критична, раціональна, стала та системна модель. При цьому системну модель визначено еталонною у розвитку КС з огляду на сучасний стан їх функціонування. Перехід між рівнями моделей розвитку КС залежить від ступеня довіри і має на меті створення загальнонаціонального бренду з репутацією безперечного фінансового партнера.

Першочерговою метою раціональної моделі розвитку КС для внутрішнього ринку автором визначено забезпечення прибутковості на довгостроковій основі та підвищення довіри до КС з боку їх вкладників. При цьому при реалізації моделі розвитку КС важливо забезпечити стабільну прибуткову роботу, розширення мережі продажів, технологічне та процесне удосконалення, і, врешті, отримати розвинену системну установу.

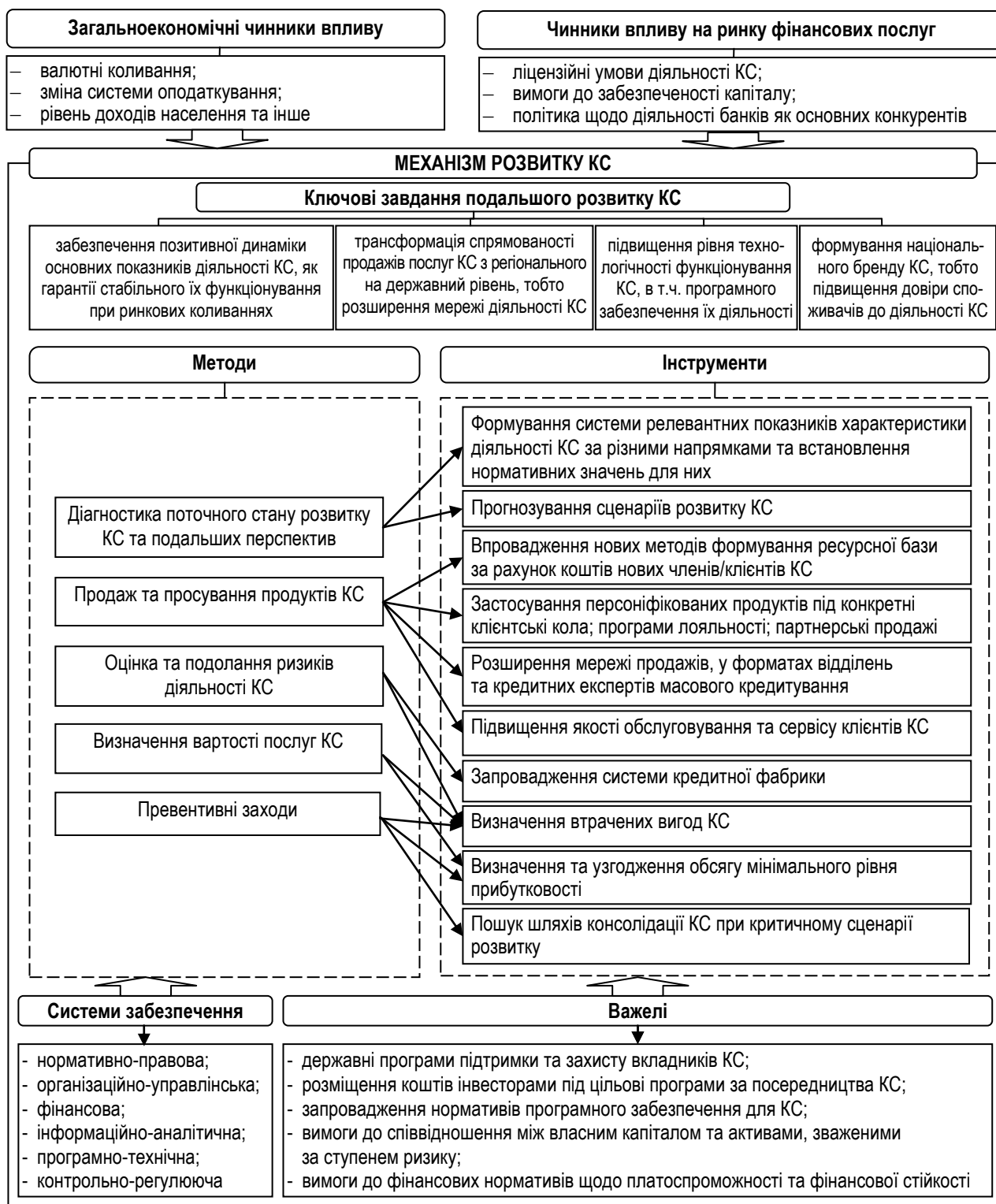
Критична модель розвитку КС дозволяє установі перейти від стадії занепаду або виживання до стадії конкурентоспроможності та надійного функціонування, яка забезпечить стабільну фінансову роботу (стала модель) та підвищення попиту і довіри до послуг установ, з переходом до раціональної моделі розвитку. Зокрема, автором окремо виділено місце прибутковості КС в раціональній та критичній моделях розвитку.

У даному аспекті важливого значення набуває проведення системної діяльності КС, під якою розуміється єдина стратегія розвитку КС у сукупності єдиних стандартів продуктів та якості обслуговування, із рівномірно представленою в регіонах мережею продажів, що провадить однотипну політику та підконтрольна головному офісу. Через відсутність системного характеру в діяльності КС більша частина клієнтів не задоволена обслуговуванням, наявністю мережі продажів, неефективністю прийняття кредитних рішень. Ці недоліки запропоновано подолати за допомогою системної моделі розвитку кредитних спілок.

Розвиток ринку фінансових послуг та систематична дія деструктивних чинників в економіці обумовили об'єктивну необхідність формалізації механізму розвитку КС, який охоплює перспективні напрями функціонування КС, методи, інструменти їх реалізації, а також важелі та систему забезпечення (рис. 3). Узгоджене та комплексне використання усіх елементів даного механізму дозволить КС досягти зростаючого тренду власної діяльності.

Проведений аналіз сучасних тенденцій діяльності КС показав, що основні проблеми розвитку даних установ полягають у відсутності ефективних маркетингових механізмів, недостатньому рівні доступності послуг, низькій лояльності членів КС, незадовільному рівні професіоналізму персоналу КС, що з урахуванням високої конкуренції на ринку фінансових послуг не дозволяє КС не тільки розвиватися, а й підтримувати вже досягнутий рівень розвитку.

У третьому розділі **“Розвиток методичних засад функціонування кредитних спілок на стратегічну перспективу”** узагальнено наявні втрачені вигоди у сучасному розвитку КС; розроблено модель прогнозування сценаріїв розвитку КС; розроблено модель кредитної фабрики для КС.

Рисунок 3 – Концептуальні засади формування механізму розвитку кредитних спілок

Узагальнено можливі види втрачених вигод, які гальмують розвиток КС у сучасних умовах, зокрема втрати від: низького рівня конкурентоспроможності послуг КС; незадовільної репутації та низького іміджу КС; низької інформованості населення про послуги КС; вибору помилкового сегмента ринку, на який зорієнтована маркетингова політика КС; слабкої і недостатньої

дистрибуційної політики КС; неефективної комунікаційної політики КС; незадоволення потреб та очікувань клієнтів та відсутності єдиних стандартів; недостатнього рівня кваліфікації фронт-офісу; відсутності державної підтримки розвитку КС; браку знань про психологію та поведінку потенційних клієнтів; недостатнього рівня оцінки чинників можливого впливу на клієнтів.

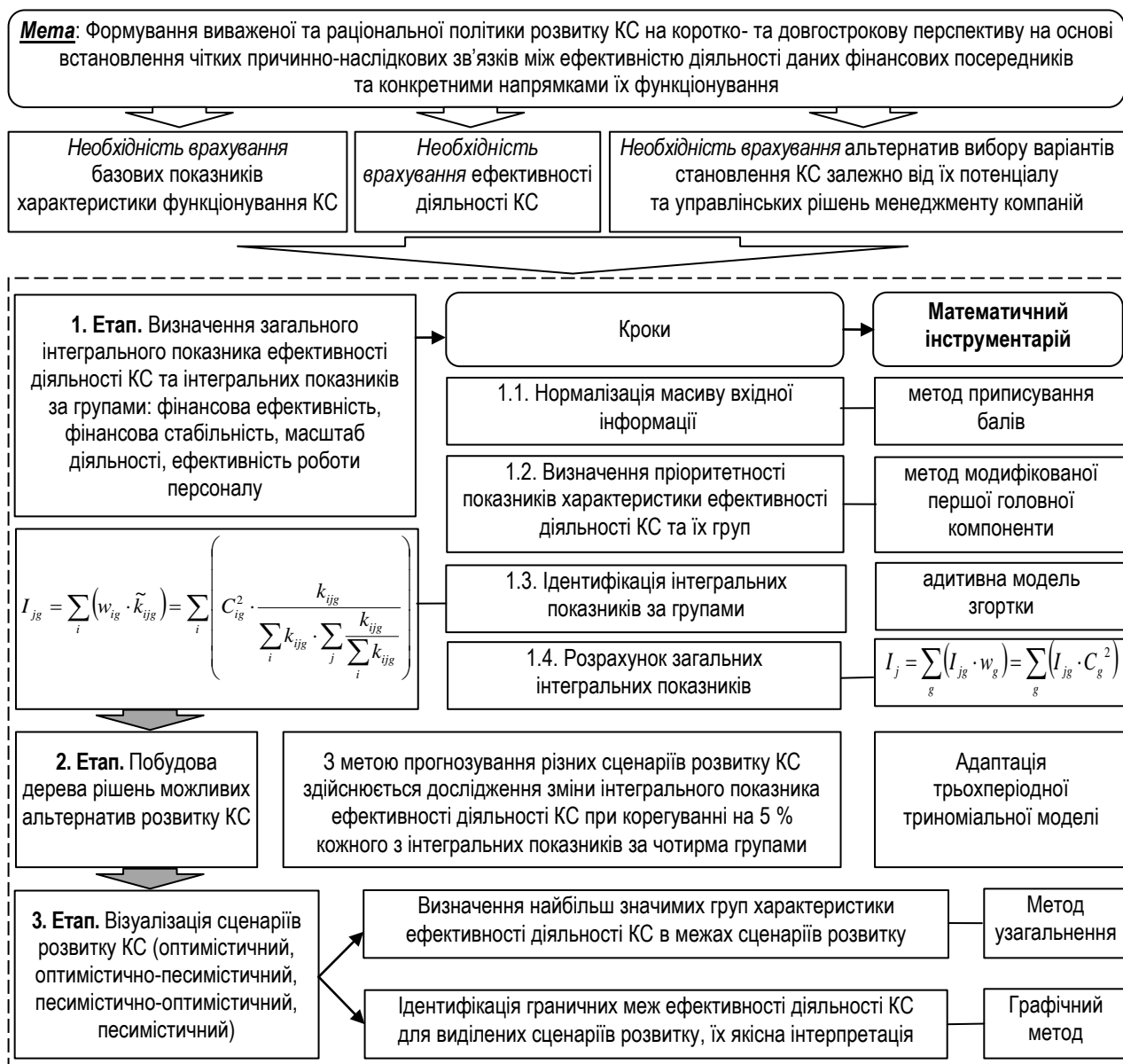
В умовах систематичної зміни внутрішнього та зовнішнього середовищ функціонування КС в Україні актуальності набуває формування адекватного інформаційного забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень щодо різних сценаріїв діяльності КС. Прогнозування сценаріїв діяльності КС виступає основою їх подальшого розвитку, зважаючи на особливості функціонування даних фінансових посередників.

З метою прогнозування сценаріїв розвитку КС у роботі запропоновано науково-методичний підхід, який враховує: 1) базові показники характеристики функціонування КС; 2) рівень ефективності діяльності КС; 3) наявність різних альтернатив вибору варіантів розвитку КС залежно від їх потенціалу та управлінських рішень менеджменту.

Запропонований автором науково-методичний підхід до формалізації сценарію розвитку КС ґрунтується на: 1) побудові інтегрального показника ефективності діяльності КС та дерева рішень можливих альтернативних сценаріїв розвитку КС; 2) візуалізації сценаріїв розвитку КС (оптимістичного, оптимістично-песимістичного, песимістично-оптимістичного, песимістичного; 3) ідентифікації граничних меж ефективності діяльності КС для чотирьох сценаріїв розвитку в абсолютних та відносних величинах та їх якісній інтерпретації (рис. 4).

Практичну апробацію розробленого підходу здійснено на основі даних КС “Володар”, КС “Самопоміч”, КС “Добробут” та КС “Центральна”. За результатами проведених розрахунків (період – три роки) автор дійшов висновку, що для кожної з досліджуваних КС характерні різні особливості досягнення найбільшого рівня ефективності діяльності. Так, для КС “Володар” та КС “Самопоміч” найбільше значення ефективності діяльності досягається за рахунок управління показниками першої групи (фінансової ефективності). Відмінна тенденція простежується в КС “Добробут” та КС “Центральна”, для яких найбільший рівень розвитку досягається за рахунок управління масштабами діяльності. Так, протягом трьох років за рахунок збільшення обсягу виданих кредитів та розширення мережі продажів на 15 % загальний інтегральний показник ефективності діяльності КС “Добробут” та КС “Центральна” збільшиться на 5,5 % та 6,3 % відповідно.

У роботі доведено, що чисті песимістична та оптимістична стратегії розвитку КС досягаються тільки за рахунок інструментів впливу на групи показників фінансової ефективності та ефективності роботи персоналу. Корегування діяльності КС в межах фінансової стабільності та масштабів діяльності призводить до формування змішаних стратегій (песимістично-оптимістична та оптимістично-песимістична) розвитку даних фінансових посередників.

Рисунок 4 – Науково-методичний підхід до прогнозування сценарію розвитку кредитних спілок:

w_{ig} – ваговий коефіцієнт i -го показника g -ї групи ефективності діяльності КС; $\tilde{k}_{ijg}$ – нормалізоване значення i -го показника g -ї групи в розрізі j -ї КС; k_{ijg} – бал i -го показника g -ї групи оцінювання ефективності розвитку КС в розрізі j -ї КС; C_{ig} – стовпчик вектора власних значень коваріаційної матриці i -го показника g -ї групи ефективності діяльності КС з найбільшим власним значенням

З метою підвищення процесу прийняття ефективних управлінських рішень запропоновано модель кредитної фабрики, яка передбачає формування та використання вхідної клієнтської інформації у циклі послідовних процесів моделювання, комплектування, обліку, обробки, розміщення, зберігання, оцінювання, актуалізації, аналізу інформації та подальшого прийняття кредитного рішення стосовно умов та варіантів співпраці з клієнтом КС.

Переваги кредитної фабрики полягають у принципах: нерозривності процесу проходження кредитної заявки між структурними підрозділами КС в єдиній системі прийняття рішення; оптимізації штату за рахунок створення єдиного центру андеррайтингу; виключення людського фактора неухважності або персональної зацікавленості менеджера у видачі позики; усунення структурної неповноти інформації та відсутності дублювання окремих процесів; безпосередньої зручності та оперативності для клієнта.

Застосування моделей кредитної фабрики дозволяє вивести діяльність КС на якісно вищий технологічний рівень і надає можливість значно покращити умови обслуговування членів КС. Така модель прийняття кредитних рішень приведе до нейтралізації суб'єктивного фактора у прийнятті рішень місцевими органами управління спілок. Вона потребує розробки концепції організації системи внутрішнього адміністрування ризиків КС на основі створення важелів стримування надмірної централізації при прийнятті рішень, з одного боку, пришвидшуючи проходження заявок, а з іншого боку, вбереже від непрофесіоналізму при проходженні заявки на місцях і покращить платоспроможність позичальників кредитних спілок.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової задачі, що полягає у обґрунтуванні теоретичних засад, розробці науково-методичних підходів та практичних механізмів розвитку КС. Проведене дослідження дає можливість зробити наступні висновки:

1. В умовах орієнтації на розвиток малого та середнього бізнесу та поширення фінансових послуг автором запропоновано під КС розглядати відкритий ресурсний центр, який створюється переважно підприємцями – фізичними особами та представниками приватних господарств роздрібного та малого бізнесу на добровільних засадах з метою отримання широкого спектра персоніфікованих фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків, функціонує на принципах довгостроковості, кооперативного управління, безбитковості та узгодження економічних інтересів учасників при достатньому рівні комерційної маржі.

2. Поряд з існуючими типами КС поточна незадовільна ситуація на вітчизняному ринку фінансових послуг зумовлює необхідність виділення роздрібно-прибуткового типу КС, що характеризується низьким рівнем можливості членів КС впливати на прийняття управлінських рішень та низьким рівнем персоніфікації послуг для клієнтів і за рахунок ефекту масштабу своєї діяльності та покращеної стандартизації послуг має усі шанси забезпечувати високу прибутковість, високі корпоративні стандарти, стрімкий розвиток мережі продажів і широкі можливості залучати масових клієнтів.

3. Для участі юридичних осіб – інвесторів у фінансуванні КС та реалізації проектів за їх посередництва запропоновано схему їх участі у розширенні ресурсної бази КС, що забезпечує для юридичної особи – інвестора отримання доходу та можливість фінансування власних проектів, а для КС – розширення портфеля

пасивів, реалізацію проектів розвитку клієнтської бази, відкриття нових точок продажу, виплату дивідендів інвесторам, подальше зростання діяльності.

4. Оцінювання рівня розвитку КС запропоновано здійснювати за допомогою науково-методичного підходу, що передбачає групування показників різних сфер діяльності та розвитку КС, визначення відсоткової значимості кожної групи показників та обчислення інтегрального показника розвитку КС, що відображає стабільність, надійність, ефективність, дохідність та технологічність конкретної КС.

5. Для ефективного управління розвитком та поточною діяльністю КС у роботі запропоновано науково-методичний підхід до обґрунтування вибору моделі розвитку КС на основі побудови матриці моделей розвитку КС, серед яких виділено: критичну, раціональну, сталу та системну моделі. Для кожної моделі розвитку КС формалізовано напрямки найбільш прийнятних стратегій.

6. Поряд із критичною, сталою та раціональною моделями розвитку КС найбільш ефективною на даний момент визначено системну модель, яка забезпечить високу прибутковість, удосконалення технологічного та матеріально-технічного забезпечення, а також розвиток мережі продажів, що в результаті підвищить репутацію КС.

7. Прогнозування сценаріїв розвитку КС запропоновано здійснювати за допомогою побудови інтегрального показника ефективності їх діяльності як адитивної моделі згортки релевантних показників за групами. У результаті проведених розрахунків доведено, що для КС “Володар” та КС “Самопоміч” найбільше значення ефективності діяльності досягається за рахунок управління показниками фінансової ефективності; для КС “Добробут” та КС “Центральна” – за рахунок управління масштабами діяльності.

8. Для оптимізації процесу обробки інформації та прийняття рішень щодо кредитування клієнтів КС запропоновано модель кредитної фабрики, яка передбачає формування і використання вхідної клієнтської інформації у циклі послідовних процесів моделювання, комплектування, обліку, обробки, розміщення, зберігання, оцінювання, актуалізації, аналізу інформації та подальшого прийняття кредитного рішення стосовно умов та варіантів співпраці з клієнтом кредитної спілки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Монографії

1. Стоянов Г. С. Удосконалення методичного забезпечення оцінювання розвитку кредитних спілок / Г. С. Стоянов // Розвиток регіонів України на базі кластеризації : колективна монографія / [К. Ф. Ковальчук, М. В. Корнеєв, Р. М. Миронова та ін.]; за заг. ред. К. Ф. Ковальчук. – Донецьк, 2012. – С. 371–388 (1,17 друк. арк.).
2. Stoianov G. Theoretical aspects of financialisation and cross-border integration cooperation in the conditions of global economy: monograph / V. V. Makedon, M. V. Korneyev, G. S. Stoianov, A. A. Chorni. – United Kingdom, Sheffield. – 2015. – 120 p. (0,92 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Стоянов Г. С. Стратегічне планування розвитку кредитних спілок на базі промислових та гірничодобувних підприємств / Г. С. Стоянов, О. К. Єлісеєва // Вісник Національного гірничого університету. – 2014. – № 2(140). – С. 133-139 (0,43 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено стратегії планування розвитку КС (0,38 друк. арк.).*
4. Стоянов Г. С. Моделі системного формату розвитку кредитних спілок / Г. С. Стоянов // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 332–338 (0,41 друк. арк.).
5. Стоянов Г. С. Методичні засади удосконалення механізму розвитку кредитних спілок / Г. С. Стоянов // Ефективна економіка. – 2012. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2655>. – Назва з екрану (0,36 друк. арк.).
6. Стоянов Г. С. Сучасний стан розвитку кредитних спілок України / Г. С. Стоянов, О. К. Єлісеєва // Економіст. – 2013. – № 4. – С. 40–43 (0,38 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено сучасний стан розвитку КС України (0,30 друк. арк.).*
7. Стоянов Г. С. Маркетингові методи щодо розширення клієнтської бази кредитних спілок / Г. С. Стоянов // Економіст. – 2013. – № 8. – С. 54–57 (0,35 друк. арк.).
8. Стоянов Г. С. Порівняльний аналіз кредитних спілок Північної Америки та України / Г. С. Стоянов, О. К. Єлісеєва // Бізнес Інформ. – 2013. – № 7 (426). – С. 36–42 (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок: проведено аналіз системи кооперації США та Канади (0,47 друк. арк.).*
9. Стоянов Г. С. Раціональна та критична моделі розвитку кредитних спілок в обґрунтуванні підвищення їх ефективної діяльності / Г. С. Стоянов // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2013. – Випуск № 23.17. – С. 303–310 (0,45 друк. арк.).
10. Стоянов Г. С. Системно-аналітичне забезпечення, як управління розвитком кредитних спілок / Г. С. Стоянов // Культура народів Причорномор'я. – 2014. – Вип. № 266. – С. 43–47 (0,32 друк. арк.).

Статті у зарубіжних наукових виданнях

11. Stoianov H. Buildup of the Credit Union's Development strategy / H. Stoianov // Nauka I Studia. – 2013. – № 25(93). – P. 97–103 (0,28 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях

12. Стоянов Г. С. Програмне забезпечення кредитних спілок як один з напрямів їхнього розвитку / Г. С. Стоянов // Придніпровський научний вестник. – 2013. – № 7(143). – С. 27–34 (0,22 друк. арк.).
13. Стоянов Г. С. Еволюція поняття та типів кредитних спілок / Г. С. Стоянов // Економіка та Фінанси. – 2014. – Вип. № 1. – С. 24–31 (0,5 друк. арк.).

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

14. Стоянов Г. С. Методология исследования развития кредитных союзов // Материалы IX Международной научно-практической конференции “Динамика в современной науке – 2013”. – Том 3. Экономика. – София: БялГРАД-БГ ООД, 2013. – С. 88–91 (0,11 друк. арк.).
15. Стоянов Г. С. Аналіз розвитку ресурсної бази кредитних спілок // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції “Західне партнерство”, 07–15 вересня 2013 р.: збірник 5. Економіка: Наука та освіта. – Пшемисль : Наука та освіта, 2013. – С. 16–20 (0,12 друк. арк.).
16. Стоянов Г. С. Аналіз сучасних тенденцій розвитку кредитних спілок України // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні тенденції розвитку методології в статистиці, обліку та аналізі економічних процесів” (26–27 квітня 2013 р.). – Т. 1. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 49–51 (0,10 друк. арк.).
17. Стоянов Г. С. Втрати як гальмування розвитку діяльності кредитних спілок // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції “Застосування наукових новинок – 2013” (27.07.2013 – 05.08.2013). – Том 3. Економіка. – Прага, 2013. – С. 29–32 (0,14 друк. арк.).
18. Стоянов Г. С. Організаційна культура, як запорука розвитку кредитних спілок // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції “Наука: Теорія і Практика – 2013” (07–15 серпня 2013 р.): збірник Економіка. – Пшемишль : Наука та освіта, 2013. – С. 26–29 (0,12 друк. арк.).
19. Стоянов Г. С. Застосування CRM-технологій у функціонуванні кредитних спілок // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Фінансові аспекти розвитку економіки: теорія, методологія, практика”, 28–29 березня 2014 р. : збірник тез наукових робіт. – Ч. 1. – Львів : ЛЕФ, 2014. – С. 42–45 (0,17 друк. арк.).
20. Стоянов Г. С. Інструменти діагностики стану розвитку кредитних спілок // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених “Стратегія реформування фінансової системи України”, 21–22 березня 2014 р.: збірник тез наукових робіт. – Ч. 1 – Київ : Нова економіка, 2014. – С. 18–21 (0,15 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Стоянов Г. С. Удосконалення механізму розвитку кредитних спілок України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Сумський державний університет, Суми, 2016.

У дисертації узагальнено наукові дослідження поняття сутності та типології кредитних спілок; проаналізовано сучасний стан та проблеми розвитку кредитних спілок на ринку фінансових послуг; обґрунтовано концептуальні засади механізму їх розвитку. Дисертантом комплексно проаналізовано систему

показників оцінки діяльності кредитних спілок. Охарактеризовано практичні засади їх діяльності за чотирма моделями розвитку: критичною, сталого розвитку, раціональною та системною. Для ефективного управління розвитком та поточною діяльністю кредитних спілок у роботі запропоновано науково-методичний підхід до обґрунтування вибору моделі їх розвитку на основі побудови матриці моделей розвитку кредитних спілок. У роботі розроблено науково-методичний підхід до прогнозування сценаріїв розвитку кредитних спілок на основі: побудови інтегрального показника ефективності діяльності кредитних спілок як адитивної моделі згортки релевантних, нормалізованих кількісних та якісних оцінок параметрів їх діяльності. Запропоновано модель кредитної фабрики, яка передбачає формування та використання вхідної клієнтської інформації у циклі послідовних процесів моделювання, комплектування, обліку, обробки, розміщення, зберігання, оцінювання, актуалізації, аналізу інформації та подальшого прийняття кредитного рішення стосовно умов та варіантів співпраці з клієнтом кредитних спілок.

Ключові слова: кредитна спілка, ринок фінансових послуг, системна діяльність, модель розвитку, механізм розвитку, залучення ресурсів, кредитна фабрика, прогнозування розвитку, оцінювання стану розвитку.

АННОТАЦІЯ

Стоянов Г. С. Усовершенствование механизма развития кредитных союзов Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Сумский государственный университет, Сумы, 2016.

В диссертации обобщены научные исследования понятия сущности и типологии кредитных союзов; проанализировано современное состояние и проблемы их развития на рынке финансовых услуг; обоснованы концептуальные принципы механизма развития кредитных союзов; комплексно проанализирована система показателей оценки деятельности кредитных союзов, которые были сгруппированы в четыре блока показателей, с выделением интегральных показателей по каждой группе; для эффективного управления развитием и текущей деятельностью кредитных союзов в работе предложен научно-методический подход к обоснованию выбора модели их развития на основе построения матрицы моделей развития кредитных союзов, среди которых выделены критическая, рациональная, модель устойчивого развития и системная модель. Предложена схема участия юридических лиц в расширении ресурсной базы кредитных союзов, которая обеспечивает получение дохода юридическим лицом – инвестором и возможность финансирования собственных проектов при посредничестве кредитных союзов. Предложен научно-методический подход к прогнозированию сценариев развития кредитных союзов на основе построения интегрального показателя эффективности их деятельности как адитивной модели свертки релевантных показателей, нормализованных методом приписывания

баллов и взвешенных методом модифицированной первой главной компоненты. Осуществлено формирование дерева решений возможных альтернатив развития кредитных союзов как адаптации трехпериодной трехноминальной модели, визуализации сценариев из развития (оптимистичный, оптимистично-пессимистичный, пессимистично-оптимистичный, пессимистичный) как системы бинарных показателей эффективности их деятельности.

Также предложена модель кредитной фабрики, которая предусматривает формирование и использование входной клиентской информации в цикле последовательных процессов моделирования, комплектования, учета, обработки, размещения, хранения, оценивания, актуализации, анализа информации и дальнейшего принятия кредитного решения относительно условий и вариантов сотрудничества с клиентом кредитных союзов.

Ключевые слова: кредитный союз, рынок финансовых услуг, системная деятельность, модель развития, механизм развития, привлечение ресурсов, кредитная фабрика, прогноз и оценка состояния развития.

SUMMARY

Stoianov G. S. An improvement of mechanism of development of credit unions of Ukraine. – The Manuscript.

Thesis for a candidate degree in economic science, specialty 08.00.08 – Money, finance and credit. – Sumy State University, Sumy, 2016.

This thesis research summarizes the scientific studies of the concept of credit unions (CU), their essence and typology; analyses the current state and problems of CU development on the market of the financial services; conceptual principles of the CU development mechanism are established; the system of indicators to assess the CU activity, in which the indicators have been grouped into four sets of indicators, with the release of integrated indicators for each group, is considered comprehensively. For effective management and development of the current activities of the CU, this work proposes the scientific-methodological approach to the rationale for choosing the developmental model of CU in terms of construction of developmental model matrix for CU among which is emphasized: critical, rational model of sustainable development and system model. The scheme of participation of legal entities in the expansion of the resource base of the CU, which provides the acquisition of income by a legal body (investor), and possibility of financing of their own projects under the mediation of the CU is offered. The scientific-methodological approach to the forecasting of development of CU scenarios based on construction of integrating efficiency indicator of CU activity as an additive convolution model of relevant indicators, normalized by attributing points and weighted by a technique of modified principal component is suggested. The formation of a decision tree of possible alternatives in CU development as the adaptation of a three-periodic three-nominal model, the visualization of CU scenarios development (optimistic, optimistic and pessimistic, pessimistic and optimistic, pessimistic) as the system of dummy variables of operating efficiency is completed.

Thereafter, the model of credit factory, which outlines the formation and the use of input client information in a cycle of successive processes of modeling, acquisition, recording, processing, positioning, storage, evaluation, updating, data analysis and further taking of a credit decision on the conditions and options for cooperation with the client of CU was offered.

Keywords: credit union, market of the financial services, systemic activity, the development model, the development mechanism, mobilization of resources, credit factory, forecasting and assessment of the state of development.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Леонов Сергій Вячеславович

Підписано до друку 21.11.2016.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3062 від 17.12.2007

